

ISLANDEZUL KOLSKEGG HAMUNDARSON, CEL MAI VECHI COMANDANT NORDIC DIN GARDĂ VAREGĂ

Unele izvoare bizantine, dar, mai ales, numeroase sagas scandinave și islandeze, au înregistrat numele unor militari nordici care au servit în Garda Varegă în secolele X-XII, care au urcat în ierarhia militară, ajungând ofițeri de rang înalt în cadrul acestei mari unități a gărzii imperiale. În opinia noastră, aceștia au ajuns să comande tagmatele mari ale gărzii.

Garda Varegă. Confruntat cu puternicele revolte ale generațiilor Bardas Skleros și Bardas Phokas, dintre 976 și 989, împăratul Basileios II (976-1025), aflat la începutul domniei, avea să solicite ajutor militar marelui cneaz de Kiev, Vladimir (978-1015). Potrivit informațiilor transmise de sursele de care dispunem, în schimbul mâinii porphyrogennetei Anna, sora împăratului, în 988 sau 989, marele cneaz, îi puneă acestuia la dispoziție un corp de oaste ruso-vareg, format din 6.000 de luptători^[2]. Unii autori moderni, care fac apel la informații provenite din surse pe care nu le nominalizează, susțin că corpul de oaste ruso-vareg, trimis de Vladimir în sprijinul lui Basileios II, ar fi numărat de la 4.000 până la 6.000 de luptători^[3]. Cu concursul lor, basileul din Constantinopol reușea să înăbușe revoltele, să își asigure și să își consolideze domnia.

La încheierea ostilităților, corpul de oaste trimis de Vladimir, avea să rămână în serviciul împăratului. Începând din această fază a funcționării lor în serviciul Imperiului Bizantin, și apoi „în toate epocile”, conchidea Rodolphe Guiland, „varegii au făcut parte din trupele gărzii imperiale”^[4]. Corpul de oaste ruso-vareg, rămas în serviciul imperiului, avea să stea la baza constituirii unei noi tagma a gărzii imperiale, o unitate de elită distinctă, cunoscută drept Garda Varegă, după 989. Unii dintre mercenarii străini înrolați în Garda Varegă, s-au remarcat prin calitățile lor organizatorice și militare. Aceștia au ocupat funcții de comandă în cadrul acestei tagma, unii ca ofițeri de rang superior, alții de rang inferior. O serie de sursele literare nordice și bizantine au înregistrat transmis numele acestor ofițeri.

Kolskegg Hamundarson (a.1000-?). Una din cele mai cunoscute saga islandeze, *Saga despre Njal*, ne transmite o serie de știri referitoare la unul dintre primii nordici care au exercitat o funcție de comandă în cadrul Gărzii Varege, islandezul Kolskegg Hamundarson. Autorul respectivei saga îi atribuie lui Kolskegg Hamundarson o serie de calități fizice și psihice necesare unui viitor mare luptător. Aflăm, astfel, din relatarea lui, că războinicul islandez era „înalt, puternic, neînfricat și de încredere”^[5].

Informațiile cuprinse în saga fac posibilă constatarea că în tinerețe, Kolskegg Hamundarson a avut o viață aventuroasă. Războinic

neînfricat și temerar, el a întreprins, împreună cu fratele său, Gunnar Hamundarson, o serie de atacuri armate, atât pe mare (în Strâmtoarea Kattegat, în apele Mării Baltice din sudul Suediei sau pe țărmul de miazăzi al Golfului Finic), împotriva unor adversari externi, cât și pe uscat (pe râul Rang, la Knafahills), contra unor rivali din Islanda natală^[6]. Potrivit crono-logiilor stabilite, aceste acțiuni războinice ale celor doi frați au debutat cândva în anii 970, la scurt timp după preluarea puterii de către jarl Hakon Sigurdarson (970-995), și s-au prelungit până în 989^[7].

Asemenea acțiuni nu au rămas fără urmă. Un *Althing*, convocat la nivel local de rivalii lor în 989, i-a condamnat pe Gunnar și Kolskegg Hamundarson la plata unor despăgubiri consistente față de rudele victimelor lor, precum și la surghiun pe timp de trei ani^[8]. În aceste condiții, în toamna aceluiași an, Kolskegg Hamundarson părăsește Islanda. Deoarece fratele său refuză să dea curs hotărârii *Althing*-ului, fapt care îi atrăgea proscrierea și dreptul oricui de a-l ucide, Kolskegg, convins că așa se va și întâmpla, își făcea cunoscută intenția de nu mai reveni vreodată în Islanda^[9]. Își petrece iarna anilor 989/990 în Norvegia, iar în vara următoare pleacă în Danemarca (990), unde intră în serviciul regelui Svein I Tveskæg Haraldsen, supranumit „Barbă Despicată” (985-1014), „la care se bucura de mare prețuire”^[10].

Rămâne puțin timp în Danemarca, cel mai probabil doi sau trei ani, până prin 992 sau 993, când se decide să plece la Constantinopol, scop în care se creștinează. Creștinarea și plecarea lui în capitala Imperiului Bizantin sunt atribuite de saga unor intense trăiri mistice. Potrivit izvorului literar, anterior acestui moment, Kolskegg a avut, mult timp, o serie de vise repetitive cu o persoană divină care îi cerea s-o urmeze. Respectivul vise i-au fost interpretate în sensul că „urma să călătorească în ținuturile sudice și să devină cavalerul lui Dumnezeu”^[11].

În urma acestor preziceri, notează autorul anonim al respectivei saga, „Kolskegg a fost botezat în Danemarca”, unde a mai rămas o vreme, dar deoarece „nu a găsit fericirea acolo”, s-a decis să părăsească această țară, astfel că „s-a dus spre est, în Rusia, și a stat acolo o iarnă”^[12]. De aici, „a plecat la Micklegarth (Constantinopol, n.n.) și acolo a intrat în slujba împăratului”^[13].

O problemă pe care o determină sumarele informații transmise de saga este aceea cu privire la datarea momentelor diferitelor etape ale călătoriei lui Kolskegg Hamundarson, în condițiile în care acestea nu sunt precizate în izvor. Prin asocierea informațiilor pe care le deținem, provenite din respectivul izvor, vom încerca formularea unui răspuns pertinent la această problemă.

În temeiul respectivelor informații, deducem că Kolskegg Hamundarson a plecat inițial în Rusia, în toamna anului 992 sau 993, unde petrecea iarna anilor

992/993 sau 993/994, iar de aici la Constantinopol unde sosește prin 993 sau 994, nu mai târziu de 995. În cazul în care ipoteza noastră se confirmă, Kolskegg Hamundarson a intrat în Garda Varegă la mijlocul domniei împăratului Basileios II (976-1025), și la scurt timp după transformarea corpului de mercenari ruso-vareg într-o unitate distinctă a gărzii imperiale.

Alte știri despre activitatea luptătorului islandez nu mai avem după momentul intrării lui în serviciul basileului. Informațiile referitoare la el se încheie cu precizarea din saga că „ultima știre despre el a fost că s-a căsătorit acolo și a devenit comandant în Garda Varegă”^[14]. Potrivit informațiilor din această sursă, Kolskegg Hamundarson nu a mai revenit niciodată în Islanda, ci a rămas la Constantinopol „până în ziua morții sale”^[15].

Când a fost numit Kolskegg Hamundarson în funcția de comandă în cadrul Gărzii Varege și care a fost nivelul acesteia nu știm. Ceea ce putem afirma cu certitudine este faptul că luptătorul islandez nu a fost numit în funcția de comandă din cadrul Gărzii Varege îndată după sosirea la Constantinopol și intrarea în acest corp de oaste, ci ceva timp mai târziu, după ce, cu siguranță, a făcut dovada calităților sale militare. O asemenea ocazie s-a ivit curând după sosirea lui la Constantinopol și intrarea în Garda Varegă. Campaniile conduse de împăratul Basileios II împotriva forțelor fatimide de la începutul anului 995 și din toamna-iarna anului 999, la care au participat, cu certitudine, și militarii din Garda Varegă, respectiv „rușii care se găseau în armata sa”, după cum menționează autorul sirian Yahya-ibn-Sa‘īd, au putut constitui asemenea prilejuri^[16]. Nu știm exact când, poate la sfârșitul primei campanii, poate în intervalul de timp dintre ele sau în timpul celei de-a doua, Kolskegg Hamundarson a fost numit comandant în cadrul Gărzii Varege. Cert este că faptul că prin anul 1000 el exercita deja această comandă^[17].

În ceea ce privește nivelul de comandă exercitat de Kolskegg Hamundarson, putem afirma cu certitudine că el nu a fost comandantul întregii Gărzi Varege, ci a deținut doar comanda unui corp, a unei tagma, din compunerea acesteia. Prin extrapolarea puținele știri referitoare la nivelul de comandă exercitat de alți militari nordici pe parcursul secolului al XI-lea, care au comandat unități de maximum 500 de oameni, la perioada lui Kolskegg Hamundarson, suntem de părere nici acesta nu a exercitat un nivel de comandă mai înalt.

Prin prisma informațiilor pe care le deținem, suntem în măsură să conchidem că Kolskegg Hamundarson rămâne primul nordic apusean cunoscut, care a exercitat o funcție de comandă în cadrul Gării Varege. A fost numit în această funcție de comandă, cel mai probabil, în ultimii ani ai secolului al X-lea, la începutul celui de-al doilea deceniu al funcționării ei.

Bibliografie

Izvoare

Njal's Saga. Translated with an Introduction by M. Magnusson and H. Pálsson, Penguin Books, 1960 (Njal).

Njala. Saga despre Njal, vol. I. Traducere, prefață, tabel cronologic și note de I. Comșa, București, 1980 (Njala).

Regesten der Kaiserurkunden des Oströmischen reiches von 565-1453. Bearbeitet Fr. Dölger, 1. Teil: *Regesten von 565-1025*, München und Berlin, 1924 (Dölger 1924).

Regesten der Kaiserurkunden des Oströmischen reiches von 565-1453. Bearbeitet Fr. Dölger, 1. Teil, 2. Halbband: *Regesten von 867-1025*. Zweite auflage neu bearbeitet von A.E. Müller, München, 2003 (Dölger, Müller 2003).

Taron, E.A. de, *Histoire Universelle*. Traduit par l'arménien et annotée par Fr. Macler, 2e partie *Livre III (888-1004)*, Paris, MDCCCXVII (Taron 1917).

Taronec ȋ, St., *The Universal History of Step ȁnos Taronec ȋ*. Introduction, Translation and Commentary T. Greenwood, Oxford, 2017, (Taronec ȋ 2017).

Yahya-ibn-Sa'īd d'Antioche, *Histoire de Yahya-ibn-Sa'īd d'Antioche continuateur de Sa'īd-ibn-Bitriq*. Éditée et traduite en française par I. Kratchkovsky et A. Vasiliev, fasc. II, în „*Patrologia Orientalis*”, t. XXIII, fasc. II, Paris, 1932, p. 355-520 (Yahya 1932).

Lucrări de specialitate

Benedikz, B.S., *The Evolution of the Varangian Regiment in the Byzantine Army*, în „*Byzantinische Zeitschrift*”, 62, 1969, p. 20-24 (Benedikz 1969).

Comșa, I., *Tabel cronologic*, în „*Njala. Saga despre Njal*”, vol. I. Traducere, prefață, tabel cronologic și note de I. Comșa, București, 1980, p. XXIII-XLII (Comșa 1980).

Cross, S.H., Sherbowitz-Wetzor, O., *Introduction*, în „*The Russian Primary Chronicle. Laurentian Text*”. Translated and edited by S.H. Cross and O. Sherbowitz-Wetzor, Cambridge, Massachusetts, 1953 (Cross, Sherbowitz-Wetzor 1953).

D'Amato, R., *The Varangian Guard, 988-1453*, Osprey Publishing, 2010 (D'Amato 2010).

Guilland, R, *Études sur l'histoire administrative de l'Empire byzantin: Les commandants de la garde impériale sous les Paléologues l'ἐπὶ τοῦ στρατοῦ et le juge de l'armée* în „*Revue des Études Byzantines*”, XVIII, 1960, p. 79-96 (Guilland 1960).

Guilland R., *Recherches sur les institutions byzantines*, vol. I, Berlin-Amsterdam, 1967 (Guilland 1967).

The Varangian Guard. The History and Legacy of the Byzantine Empire's Elite Mercenary Unit, Charles River Editors, e-Book, f.l., f.a. (Varangian Guard).

THE ICELANDIC KOLSKEGG HAMUNDARSON, THE OLDEST NORDIC COMMANDER IN THE VARGANGIAN GUARD

Abstract. The establishment of the Varangian Guard by Emperor Basileios II after 988 or 989 made it possible for numerous Nordic warriors – Swedes, Danes, Norwegians or Icelanders – to join it as mercenaries. Some of them rose to the rank of commander of tagmata of 500 men each within the Varangian Guard. One of them, the Iclander Kolskegg Hamundarson, exercised such a command around the year 1000. To this day, Kolskegg Hamundarson remains the oldest Nordic commander of the Varangian Guard attested by historical sources.

Keywords: Kolskegg Hamundarson, Varangian Guard, Basileios II, Swedes, Danes, Norwegians, Icelanders, Nordic commander

NOTE

[1] Doctor în istorie, cercetător independent, cod orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3409-2818>, e-mail: vasilemarculet@gmail.com

[2] Taronec ȋ, 2017, III.43; [sau ediția: Taron, 1917, III.XLIII]; Cf. Dölger, 1924, nr. 771; Dölger, Müller 2003, nr. 771; Cf. *Varangian Guard*, p. 23.

[3] Benedikz 1969, p. 24; D'Amato 2010, p. 6.

[4] Guilland 1960, p. 80; Guilland 1967, p. 522.

[5] *Njal* § 19; [sau ediția: *Njala*, § 19].

[6] *Njal* § 29-32, 54, 63, 72, 74; [sau ediția: *Njala*, § 29-32, 54, 63, 72, 74].

[7] *Njal* § 29-32, 54, 63, 72; [sau ediția: *Njala*, § 29-32, 54, 63, 72]; Cf. Magnusson, Pálsson 1960, p. 375-376; Cf. Comșa 1980, p. XXXV-XXXVI.

[8] *Njal* § 29-32, 54, 63, 72, 74; [sau ediția: *Njala*, § 29-32, 54, 63, 72, 74].

[9] *Njal* § 75; [sau ediția: *Njala*, § 75].

[10] *Njal* § 71; [sau ediția: *Njala*, § 81].

[11] *Njal* § 81; [sau ediția: *Njala*, § 81].

[12] *Njal* § 81; [sau ediția: *Njala*, § 81].

[13] *Njal* § 81; [sau ediția: *Njala*, § 81].

[14] *Njal* § 81; [sau ediția: *Njala*, § 81].

[15] *Njal* § 81; [sau ediția: *Njala*, § 81].

[16] Yahya 1932, p. 440-444, 458-459.

[17] Cross, Sherbowitz-Wetzor 1953, p. 50.